

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Ενότητα 4

Προκλήσεις στην εργασία με θύματα βίας

Προκλήσεις

- Εξωτερικές
- Οργανωτικές
- Σχετιζόμενες με τους επαγγελματίες
- Σχετικές με τα εμπόδια των ασθενών/πελατών να αποκαλύψουν τη βία

Εξωτερικές προκλήσεις

COVID-19

- περιορισμοί πόρων που συνδέονται με την πανδημία
- μείωση της παροχής υπηρεσιών κοινωνικής και υγειονομικής φροντίδας
- ζητήματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων στο πλαίσιο των σημερινών παγκόσμιων προτεραιοτήτων
- κυβερνητικές πρωτοβουλίες που επικεντρώνονται αλλού
- ελάχιστη επίγνωση της βίας κατά των ηλικιωμένων

Δημογραφικές αλλαγές και έξοδα φροντίδας

- πίεση στα συστήματα υγείας και κοινωνικής πρόνοιας,
- αυξανόμενες δαπάνες για την κοινοτική και ιδρυματική φροντίδα
- αύξηση του κόστους μακροχρόνιας φροντίδας και μείωση των φορολογικών εσόδων
- έλλειψη εξειδικευμένου νοσηλευτικού προσωπικού
- μεγαλύτερη συμμετοχή των άτυπων φροντιστών και των μελών της οικογένειας

Έλλειψη επίγνωσης

- αρνητικές σχέσεις στην οικογένεια δεν θεωρείται μορφή βίας
- έλλειψη ευαισθησίας των κοινωνιών στην κακή μεταχείριση των ηλικιωμένων
  - Ηλικιωμένοι, όταν βιώνουν βία, δεν το αντιλαμβάνονται ότι συμβαίνει

Γήρανση, Σεξισμός

- Σε κοινωνικοπολιτισμικό πλαίσιο, οι ηλικιωμένοι συχνά θεωρούνται αδύναμοι, αβοήθητοι, εξαρτώμενοι και χρήζουν φροντίδας
- Θεωρώντας το ένα φύλο ανώτερο από το άλλο
  - Οι γυναίκες και οι ηλικιωμένες γυναίκες μια ιδιαίτερα ευάλωτη ομάδα που επηρεάζεται τόσο από τον ηλικιακό ρατσισμό όσο και από την ανισότητα των φύλων - πιο συχνά πέφτουν θύματα κακοποίησης

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

SCREENING FOR ABUSE VICTIMS AMONG ELDERLY

Στρατηγικές που αντιμετωπίζουν τις εξωτερικές προκλήσεις

Around the world, **governments can do more to address and prevent elder abuse.** The health sector can:

1

Raise awareness within the health sector and other sectors about the health and social burden of elder abuse

2

Recognize elder abuse as a public health problem and establish a focal point to address elder abuse

3

Develop and test evidence-based interventions to prevent elder abuse

4

Provide services to victims of elder abuse

5

Collaborate with other sectors to address elder abuse, such as criminal justice, health, and social services

2

Οργανωτικές προκλήσεις

Οργανωτικές Προκλήσεις

- προτεραιότητες των θεσμικών οργάνων
- ανταγωνιστικές οργανωτικές προτεραιότητες
- η ανίχνευση δεν είναι τόσο διαδεδομένη και προφανής κατά τη διάρκεια της θεραπείας ηλικιωμένων όσο κατά τη διάρκεια της παιδιατρικής φροντίδας
- προσπάθειες και χρόνος που απαιτείται για την ανίχνευση στο χώρο των ΤΑΕΠ, κατ' οίκον νοσηλείας και φροντίδας
- μετατόπιση ευθυνών μεταξύ των τομέων φροντίδας
- Συνεδρίες υποστήριξης και εποπτείας συναδέλφων

Στρατηγικές για την αντιμετώπιση των οργανωτικών προκλήσεων

The health sector can help stop elder abuse
in communities, hospitals, and institutions.

There are promising strategies,
such as developing:

- ✓ Professional awareness campaigns to help health care workers recognize elder abuse
- ✓ Caregiver support to reduce stress
- ✓ Caregiver training on dementia
- ✓ Residential care policies to define and improve standards of care

3

Εμπόδια των ασθενών στην αποκάλυψη της βίας

Η κατάσταση ενός κακοποιηθέντος ηλικιωμένου είναι πολύ δύσκολη και πολυεπίπεδη. Είναι ένα μείγμα εξαιρετικά διαφορετικών διαφορούμενων συναισθημάτων και φυσικής κατάστασης.

Φροντίδα με ντροπή

- ▶ Απροθυμία των κακοποιηθέντων ηλικιωμένων να αποκαλύψουν τη βία που βιώνουν από τα (ενήλικα) παιδιά ή τους συζύγους τους.
- ▶ Το αίσθημα ότι πρέπει να τους προστατεύουν και να τους υποστηρίζουν τους κάνει να υπομένουν τον πόνο σιωπηλά.
- ▶ Οι γονείς συχνά αισθάνονται υπεύθυνοι για τη συμπεριφορά των ενήλικων παιδιών τους - νομίζουν ότι τα μεγάλωσαν με αυτόν τον τρόπο.
- ▶ Νιώθουν ντροπή και ταυτόχρονα νιώθουν την ανάγκη ότι πρέπει να φροντίσουν τον θύτη – παιδιά ή στενούς συγγενείς

Οι ηλικιωμένοι που δεν αποδέχονται την κατάστασή τους, χάνονται μέσα στην έννοια του κοινωνικού τους ρόλου, μερικές φορές μόνοι μετά τη συνταξιοδότηση, πιο συχνά υποφέρουν από συμπτώματα κατάθλιψης - επηρεάζει το 30% αυτού του πληθυσμού!

Κατάθλιψη

- ▶ Η κατάθλιψη δυσκολεύει τους ανθρώπους να κάνουν αλλαγές στη ζωή τους.
- ▶ Περιορίζει τις δραστηριότητες τους και συχνά τους αναγκάζει να παραμείνουν παθητικοί σε μια δύσκολη κατάσταση
- ▶ Μερικές φορές συνδέεται με το ότι συνηθίζουν να είναι μόνοι και αβοήθητοι (αίσθημα αβοήθητου)

Ελπίδα

- ▶ Η ελπίδα δημιουργείται από μια λεγόμενη κυκλική πορεία - Ο θύτης, εκτός από τις περιόδους που βλάπτει το θύμα, έχει και καλές μέρες, όταν φροντίζει το θύμα, είναι αφοσιωμένος, ζεστός και δείχνει κατανόηση
- ▶ Το θύμα είναι εξαρτώμενος του θύτη και δίνει ψεύτικες ελπίδες ότι η σχέση μεταξύ τους θα βελτιωθεί, ότι το επεισόδιο βίας είναι τυχαίο και σύντομα θα τελειώσει

Ενοχή

- ▶ Ο δράστης ρίχνει το φταίξιμο στο θύμα. Χτυπά, σπρώχνει το θύμα γιατί *θέλει κάτι ξανά, λερώνεται κλπ*
- ▶ Η συνεχής επανάληψη κάνει τους κακοποιημένους να πιστεύουν ότι αν ήταν διαφορετικοί, η κατάσταση θα βελτιωνόταν – αισθάνονται ένοχοι για την κατάσταση της κακοποίησης.

Οι κακοποιημένοι, εξαρτώμενοι από τον δράστη, φοβούνται τις συνέπειες της αποκάλυψης της βίας.

Φόβος για

- πλήρης απόρριψη
- κλιμάκωση επιθετικότητας
- αντίποινα από τον θύτη
- φόβος για τοποθέτηση σε γηροκομείο, γεγονός που συνδέεται με την απώλεια πρόσβασης στον τόπο κατοικίας τους, στα εγγόνια κ.λπ.
- έλλειψη κεφαλαίων, ανεξαρτησίας, να μην μπορούν να ανταπεξέλθουν οικονομικά

Εκτιμάται ότι 1 στους 6 ηλικιωμένους είναι θύματα βίας και ταυτόχρονα μόνο το 4% των περιπτώσεων βίας αναφέρονται από αυτή την ομάδα (WHO).

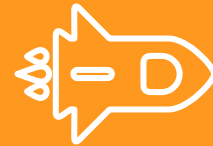
Αναγκη φροντίδας

- ▶ Οι ηλικιωμένοι είναι πιο ευάλωτοι βιολογικά και έχουν υψηλότερη θνησιμότητα, γεγονός που αποτελεί έναν από τους λόγους που η πλειονότητα των περιπτώσεων κακοποίησης σε αυτή την ομάδα δεν προσδιορίζεται ή δεν αναφέρεται
- ▶ Η κακοποίηση είναι πιο διαδεδομένη στην περίπτωση γνωστικής διαταραχής - το 47% των θυμάτων κακοποίησης που εντοπίζονται προέρχονται από την ομάδα των ηλικιωμένων με άνοια
- ▶ Η ανάγκη φροντίδας, η άνοια και η εξάρτηση είναι οι παράγοντες που συχνά η μόνη διέξοδος από το βίαιο περιβάλλον είναι η ιδρυματοποίηση

Κατανόηση και σεβασμός των δικαιωμάτων των ηλικιωμένων ατόμων που υπόκεινται σε βία, να μην μιλήσουν. Αλλά ενεργήστε στο βαθμό που αισθάνεστε και γνωρίζετε ότι μπορείτε!

Κατανοήστε τη σιωπή αλλά ενεργήστε

Ως επαγγελματίας, μην έχετε αμφιβολίες αν πρέπει να «επέμβετε».

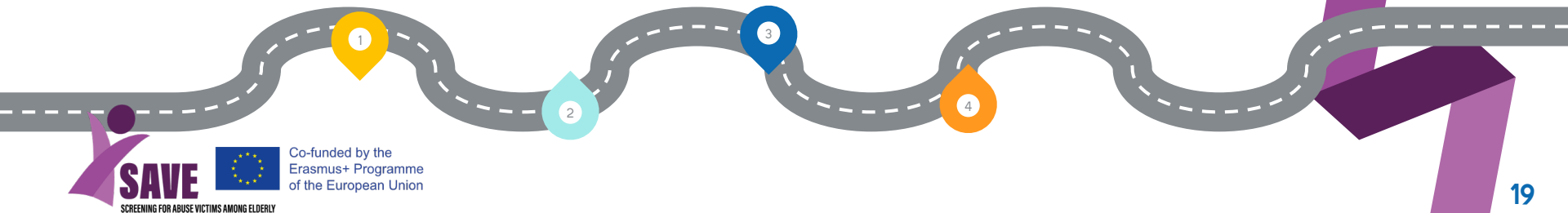
Οι πράξεις και το ενδιαφέρον σας μπορεί να είναι η μόνη ευκαιρία να αλλάξετε την κατάσταση

1. Ενημερώστε το θύμα ότι:

- ❑ Τόσο η ψυχική όσο και η σωματική βία είναι εγκλήματα
- ❑ Η καταγγελία της υπόθεσης στην αστυνομία είναι ο τρόπος να οδηγηθεί ο δράστης στη δικαιοσύνη

2. Αναφέρετε τα ιδρύματα ή τους οργανισμούς που παρέχουν δωρεάν ψυχολογικές και νομικές συμβουλές, προσφέρουν ιατρική βοήθεια

3. Βρείτε κάποιον άλλο (υποστηρικτικό μέλος της οικογένειας, γείτονες, φίλο του θύματος) για να ενθαρρύνει το άτομο που κακοποιείται να μην αλλάξει γνώμη και να αναφέρει το έγκλημα.

A close-up, profile view of an elderly woman with short, grey hair. She is looking down and to the left with a somber expression. She is wearing a light blue button-down shirt under a teal cardigan. Her hands are clasped together, resting on a dark cane. She is wearing a pearl earring and a gold ring. The background is a plain, light grey. On the left side of the image, there is a large, stylized graphic element consisting of two overlapping, angled shapes in shades of purple and magenta.

Διαταραχή Μετατραυματικού Στρες (PTSD)

PTSD

Μια διαταραχή που προκαλείται από πολύ αγχωτικά, τρομακτικά ή ανησυχητικά γεγονότα. Είναι μια πάθηση ψυχικής υγείας που χαρακτηρίζεται από μια εμπειρία ενός τραυματικού γεγονότος, όπως το να γίνεις θύμα βίας, και από μια επακόλουθη ψυχολογική επίδραση τόσο σοβαρή που βλάπτει τη φυσιολογική λειτουργία για μεγάλο χρονικό διάστημα.

Το αρχικό συναισθηματικό σοκ, ο φόβος, το άγχος, η λύπη και ο θυμός μπορεί να υποχωρήσουν με τους μήνες, αλλά η PTSD μπορεί να επιμείνει για δεκαετίες.

Καθώς οι πάσχοντες από PTSD γερνούν, δεν είναι ασυνήθιστο τα συμπτώματα να αυξάνονται, να εμφανίζονται ή να επανεμφανίζονται.

PTSD 3 κύρια συμπτώματα

- είναι σε εγρήγορση όλη την ώρα
- κοιτάζει συνεχώς για κίνδυνο
- ανίκανος να χαλαρώσει
- «υπερεπαγρύπνηση»
- αίσθημα άγχους
- δυσκολεύεται να κοιμηθεί
- ευερέθιστος

- ▶ ζει ξανά την τραυματική εμπειρία
- ▶ νιώθει τα συναισθήματα και τις σωματικές αισθήσεις αυτού που συνέβη – φόβο, εφίδρωση, μυρωδιές, ήχους, πόνο
- ▶ μπορεί να πυροδοτηθεί από συνηθισμένα πράγματα

- ▶ στρατηγική για να αποσπάσει την προσοχή του
- ▶ απασχολεί τον εαυτό του σε ένα χόμπι, δουλεύει πολύ σκληρά
- ▶ αποφεύγει μέρη και ανθρώπους που του θυμίζουν το τραύμα και προσπαθεί να μην μιλά για αυτό
- ▶ είναι συναισθηματικά μουδιασμένος
- ▶ Έχει αυτοκαταστροφική συμπεριφορά

Άλλα συμπτώματα PTSD

- ▶ Μυϊκοί πόνοι
- ▶ Διάρροια
- ▶ Αρρυθμίες
- ▶ Πονοκέφαλοι
- ▶ Κατάθλιψη
- ▶ Αϋπνία
- ▶ Συχνές αφυπνίσεις
- ▶ Ψυχωσικά συμπτώματα οδηγούμενα από PTSD
- ▶ Αλλαγές στην προσωπικότητα
- ▶ Αισθήματα πανικού και φόβου
- ▶ Υπερκατανάλωση αλκοόλ
- ▶ Χρήση φαρμάκων (συμπεριλαμβανομένων και των παυσίπονων)

Αξιολόγηση PTSD

Συνιστάται μια πλήρης
ψυχιατρική εξέταση,
συμπεριλαμβανομένου
ενός γνωστικού ελέγχου,
για την αξιολόγηση των
ηλικιωμένων ασθενών
για PTSD.

Είναι επίσης χρήσιμο να
παρακολουθείτε το
τραύμα και τα σχετικά
συμπτώματα

Αυτοφροντίδα (στην PTSD)

Οι δραστηριότητες αυτοφροντίδας στην περίπτωση ηλικιωμένων ασθενών με PTSD είναι όπως οι γενικές κατευθυντήριες οδηγίες αυτοφροντίδας για τα θύματα βίας, για παράδειγμα: υποστήριξη για σχεδιασμό ασφάλειας, ενίσχυση ψυχολογικών και συναισθηματικών δυνάμεων και αντιμετώπιση του τραύματος της κακοποίησης.

Οι παρακάτω δραστηριότητες συστήνονται επίσης για επαγγελματίες που εργάζονται με θύματα βίας ως μέσο πρόληψης της επαγγελματικής εξουθένωσης

Αυτοφροντίδα (στην PTSD)

Πρέπει να

- ▶ Επιστρέψετε στη συνηθισμένη σας ρουτίνα,
- ▶ Τρώτε και ασκείστε τακτικά
- ▶ Μιλήσετε για αυτό που συνέβη σε κάποιον που εμπιστεύεστε
- ▶ Περάσετε χρόνο με την οικογένεια και τους φίλους σας
- ▶ Δοκιμάσετε ασκήσεις χαλάρωσης
- ▶ Υπενθυμίστε στον εαυτό σας ότι είστε δυνατοί
- ▶ Βοηθήστε άλλους ανθρώπους, γίνετε εθελοντές, δώστε αίμα
- ▶ Γενικά να είστε προσεκτικοί – τα ατυχήματα είναι πιο πιθανά αυτή τη στιγμή της ζωής σας

Αυτοφροντίδα (στην PTSD)

Δεν πρέπει να

- ▶ Να κατηγορείτε τον εαυτό σας για αυτό και να ανησυχείτε
- ▶ Να κρύβετε τα συναισθήματά σας, μην τα κρατάτε για τον εαυτό σας.
- ▶ Να αποφεύγετε να το συζητήσετε ή να μένετε μακριά από άλλους ανθρώπους
- ▶ Να πίνετε πολύ αλκοόλ ή να καπνίζετε περισσότερο
- ▶ Να κουράζεστε υπερβολικά, να χάνετε γεύματα

Διαχείριση της αποκάλυψης

Εάν απειλείται η ασφάλεια του ηλικιωμένου, οι επαγγελματίες υγείας και κοινωνικής φροντίδας θα πρέπει να ενεργούν το συντομότερο δυνατόν για να αποτρέπουν την επαφή με τον δράστη.

Στο παράκατω φυλλάδιο υπάρχει κατάλογος οργανισμών για άμεση επικοινωνία σε περίπτωση εντοπισμού/υποψίας βίας που προσφέρουν υποστήριξη σε θύματα βίας.

Αστυνομία

- Σε καταστάσεις που απειλούν άμεσα τη ζωή ή την υγεία – καλέστε 112

Σύστημα υγείας

- Υπηρεσίες έκτακτης ανάγκης: σε καταστάσεις που απειλούν άμεσα τη ζωή ή την υγεία
- Κοινοτικές υπηρεσίες: όπως ο οικογενειακός γιατρός ή οι κοινοτικοί νοσηλευτές
- Εξειδικευμένες υπηρεσίες: όπως εγκαταστάσεις ιδρυματικής φροντίδας, κέντρο ημερήσιας φροντίδας, εξειδικευμένες υπηρεσίες σωματικής και ψυχικής υγείας

Σύστημα Κοινωνικής Βοήθειας/Πρόνοιας

- Κέντρα Κοινωνικής Πρόνοιας – παροχές σε χρήμα ή μη, π.χ.
- παρέμβαση στην κρίση
- κοινωνικός λειτουργός
- ένας κοινοτικός φροντιστής
- εξειδικευμένο προσωπικό (νοσηλεύτης, φυσιοθεραπευτής, εργοθεραπευτής κ.λπ.)
- εξειδικευμένη συμβουλευτική (νομική, ψυχολογική και οικογενειακή)

Κοινωνικό Καθήκον και Νομική Υποχρέωση

Η υποχρέωση ενημέρωσης των αρμόδιων αρχών για υποψίες ή εγκλήματα που έχουν διαπραχθεί είναι, πάνω απ' όλα, κοινωνική υποχρέωση, που εκτελείται οικειοθελώς, που απορρέει από την ευαισθησία και την πεποίθηση ότι κανένας δεν πρέπει να αδιαφορεί για τη βλάβη ενός άλλου ανθρώπου.

Επιπλέον, είναι μια επιθυμητή κοινωνική στάση, η διαμόρφωση της οποίας υποστηρίζεται σε πολλές χώρες από τη νομοθεσία.

Αυτή η ευθύνη βαρύνει την οικογένεια, τους γείτονες, τα άτομα που συνδέονται, σε «Λέσχες Ηλικιωμένων» ή θρησκευτικές κοινότητες, καθώς και τους υπαλλήλους ιδρυμάτων φροντίδας υγείας, κέντρων κοινωνικής πρόνοιας, οργανισμών και συλλόγων.

Όλοι έχουν ένα ρόλο να διαδραματίσουν

Θυμηθείτε να συλλέξετε αποδεικτικά στοιχεία!

Γράψτε:

- ▶ Με ποιο πρόβλημα ήρθε το άτομο;
- ▶ Πότε συνέβη το γεγονός, την ημερομηνία που ήρθαν.
- ▶ Για ποιον μιλούσαν, ποιος ήταν μπλεγμένος.
- ▶ Εάν το άτομο είναι σωματικά τραυματισμένο (π.χ. μώλωπες, ξυλοδαρμοί, κούτσαμα), ρούχα σκισμένα ή βρώμικα, αυτό θα πρέπει επίσης να περιγράφεται.

The public can:

- ✓ Watch for signs of elder abuse
- ✓ Learn how to get help and report abuse

Older people can:

- ✓ Stay connected to family and friends
- ✓ Learn more about their rights
- ✓ Use professional services for support where available
- ✓ Make sure their financial and legal affairs are in order

Family and informal caregivers can lower their risk of committing abuse by learning ways to cope:

- ✓ Get help from family or friends
- ✓ Take breaks
- ✓ Get support from local health and social services

5

Σχεδιασμός ασφάλειας

Το πλάνο ασφάλειας είναι

- μια μέθοδος αντιμετώπισης της απειλής ή άλλης μορφής βίας
- ένα εξατομικευμένο πλάνο για ένα ηλικιωμένο θύμα κακοποίησης ώστε να γνωρίζει πώς να συμπεριφερθεί σε μια κατάσταση βίας εναντίον του/της και των οικείων του/της
- Ένα σύνολο ενεργειών που μπορούν να βοηθήσουν στη μείωση του κινδύνου να πληγωθεί από τον δράστη
- μια λίστα με (μερικές φορές προφανή αλλά απαραίτητα) βήματα που πρέπει να κάνει, βοηθά να ενεργήσει με σαφήνεια και λογική

Ένα παράδειγμα βημάτων για τη δημιουργία ενός σχεδίου ασφάλειας παρουσιάζεται στο φυλλάδιο στα δεξιά.

A quiz game in teams

- ▶ Let's split into teams
- ▶ Each team chooses a random question number and answers it
- ▶ If the answer is deemed correct by the other Team, your Team scores a point
- ▶ If it's incorrect, the other Team scores, if they answer correctly
- ▶ If the answer is not full and will be completed by the other Team, you can split the points

Challenges of working with
victims of abuse

1 2 3 4 5
6 7 8 9 10

Team A | Team B

Let's empathize with ourselves

- ▶ On post-it notes write all the feelings or situations that you expect may be experienced by a professional working with potential victims of violence in your country, organization, culture, or support system
- ▶ Use one post-it note for each feeling or situation you can think of

6

Πρόληψη επαγγελματικής εξουθένωσης

Η εργασία με ηλικιωμένους που πιθανόν να είναι ή είναι θύματα βίας μπορεί να προκαλέσει διάφορα και ανάμεικτα συναισθήματα όπως...

1/2

- ▶ ότι δεν έχουν επαρκείς δεξιότητες ή υποστήριξη
- ▶ έλλειψη αυτοπεποίθησης όσον αφορά την αποτελεσματική αντίδραση σε υποψία κακοποίησης
- ▶ παντοδυναμία, να είναι σίγουροι ότι ξέρουν τα πάντα για το πώς να αντιδράσουν και τι να κάνουν
- ▶ σύγχυση – θυμό που οδηγεί σε αδυναμία και απογοήτευση για:
  - κανένα αποτέλεσμα από τις προσπάθειες που καταβλήθηκαν,
  - ανεπαρκείς ή ανύπαρκτες (ποιοτικές) υπηρεσίες για ηλικιωμένα κακοποιημένα άτομα
  - το χρόνο που χρειάζεται για να ακούσουν και να υποστηρίξουν,
  - έλλειψη συνεργασίας από το άλλο μέρος – το κακοποιημένο άτομο
  - επανάληψη της βίας λόγω επιστροφής του θύματος στον δράστη

Η συνεργασία με τους ηλικιωμένους που μπορεί να είναι θύματα βίας μπορεί να φέρει διάφορα και διαφορετικά συναισθήματα

2/2

- ▶ υπερπροστατευτική στάση και συμπεριφορά από τον επαγγελματία
- ▶ απόσυρση
- ▶ φόβο (ενός δράστη)
- ▶ ενσυναίσθηση, συμπάθεια, εσωτερίκευση των συναισθημάτων και του πόνου του θύματος.

Στρατηγικές για την υποστήριξη των επαγγελματιών

- Θέστε μια οργανωτική προτεραιότητα για την ανίχνευση της κακοποίησης ηλικιωμένων
- Παραχωρήστε χρόνο και πόρους για τη χρήση των εργαλείων ανίχνευσης
- Εκπαιδεύστε το προσωπικό
- Δώστε συγκεκριμένες κατευθυντήριες γραμμές
- Παραχωρήστε πρόσβαση στην επίβλεψη
- Προετοιμάστε χώρο για ομαδικές συζητήσεις

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Βιβλιογραφία

- Active Citizenship Network 2002, European Charter of Patients' Rights, viewed 30 May 2021, https://ec.europa.eu/health/ph_overview/co_operation/mobility/docs/health_services_co108_en.pdf
- Centre for Family Support, viewed May 30th, 2021, http://centrumwsparciarodziny.pl/images/przemoc/plan_bezpieczestwa.pdf
- Couture, M, Soulières, M, Israël, S & Sasseville, M 2016, 'Implementing a Systematic Screening Procedure for Older Adult Mistreatment Within Individual Clinical Supervision: Is It Feasible?', *Journal of Interpersonal Violence*, 1–21, doi: 10.1177/0886260516662851.
- Dietlevsen N & Elkliit A 2010, 'The combined effect of gender and age on post traumatic stress disorder: do men and women show differences in the lifespan distribution of the disorder?', *Annals of General Psychiatry* 9, 32, doi: 10.1186/1744-859X-9-32
- European Institute for Gender Equality 2019, viewed 12 September 2021, <https://eige.europa.eu/publications/sexism-at-work-handbook/part-1-understand/what-sexism>
- Eurostat 2020, Mental health and related issues statistics 2020, viewed 12 September 2021, https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Mental_health_and_related_issues_statistics
- Chang, ES & Levy BR 2021, 'High prevalence of elder abuse during the COVID-19 pandemic: risk and resilience factors', *The American Journal of Geriatric Psychiatry*, doi: 10.1016/j.jagp.2021.01.007
- Stowarzyszenie INTRO and Wrocław Commune, Kampania Przemoc (Campaign: Abuse) 2021, viewed 20 May 2021, https://www.kampaniaprzemoc.pl/przemoc_wobec_osob_starszych.php
- Killick, C & Taylor, BJ, 2009, 'Professional decision making on elder abuse: Systematic narrative review.' *Journal of Elder Abuse & Neglect*, 21, 211-238. doi: 10.1080/08946560902997421
- Kramer, D et al. 2009, 'Depression in nursing homes: prevalence, recognition, and treatment', *International Journal of Psychiatry Medicine*, 2009;39(4):345-58, doi: 10.2190/PM.39.4.a
- Lancaster, C L., Teeters, J B., Gros, D F., Back S E, 2016, 'Posttraumatic Stress Disorder: Overview of Evidence-Based Assessment and Treatment', *Journal of Clinical Medicine*, 5 (11), doi: 10.3390/jcm5110105
- National Domestic Violence Hotline, viewed 31 May 2021, <https://www.thehotline.org/create-a-safety-plan/>
- Perttu, S & Laurola, H, 2020, 'How to Identify and Support Older Victims of Abuse. A training handbook for professionals, volunteers and older people', Tartu, Estonia, viewed 20 May 2021, https://www.wave-network.org/wp-content/uploads/Tisova_Training-handbook_ENG.pdf
- Polish Government Portal, Help for people affected by domestic violence, viewed 31 May 2021, <https://www.gov.pl/web/gov/skorzystaj-z-pomocy-dla-osob-dotknietych-przemoca-w-rodzinie>
- Powell, BJ, Waltz, TJ, Chinman, MJ, Damschroder, LJ, Smith, JL, Matthieu, MM, Kirchner, JE, 2015, 'A refined compilation of implementation strategies: Results from the Expert Recommendations for Implementing Change (ERIC) project.' *Implementation Science*, 10, Article 21, viewed 20 May 2021, <https://implementationscience.biomedcentral.com/articles/10.1186/s13012-015-0209-1>
- Royal College of Psychiatrists, Public Education Committee, 2015, viewed 30 May 2021, <https://www.rcpsych.ac.uk/mental-health/problems-disorders/post-traumatic-stress-disorder?searchTerms=post%20traumatic>
- Schmeidel, AN, Daly, JM, Rosenbaum, ME, Schmuck, GA & Jogerst, GJ, 2012, 'Healthcare professionals' perspectives on barriers to elder abuse detection and reporting in primary care settings.' *Journal of Elder Abuse & Neglect*, 24, 17-36, doi: 10.1080/08946566.2011.608044
- Stolee, P, Hiller, LM, Etkin, M. & McLeod, J, 2012 '“Flying by the seat of our pants”: Current processes to share best practices to deal with elder abuse.' *Journal of Elder Abuse & Neglect*, 24, 179-194.
- Szukalski, P, 2009, 'Ageizm – przejawy indywidualne i instytucjonalne' ('Ageism - individual and institutional manifestations') in Halicka M, Halicki J & Czykier K. (ed), *Człowiek dorosły i starszy w sytuacji przemocy. (Adult and senior man in a situation of violence)*, Białystok: Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku, pp. 59-68.
- United Nations, Department of Economic and Social Affairs, World Population Ageing 2020 Highlights, 2020, viewed 12 September 2021, https://www.un.org/development/desa/pd/sites/www.un.org.development.desa.pd/files/files/documents/2020/Sep/un_pop_2020_pf_ageing_10_key_messages.pdf
- Violence Against Women and Girls (VAWG) Resource Guide | Brief on Violence Against Older Women, 2016, viewed 12 September 2021, https://www.un.org/esa/socdev/documents/ageing/vawg_brief_on_older_women.pdf
- WHO, <https://www.who.int/health-topics/elder-abuse>
- WHO, <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/elder-abuse>
- WHO, 2013, Responding to intimate partner violence and sexual violence against women. WHO clinical and policy guidelines, viewed 1 September 2021, https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/85240/9789241548595_eng.pdf;jsessionid=FC840BCE28885E4120E813558CF6FDEE?sequence=1
- WHO. (2015). World report on ageing and health. Geneva: Author. See also: Butler, R. N. (1969). Age-ism: Another form of bigotry. *The Gerontologist*, 9(4), 243-246.
- Legal acts:
- The Act of July 29, 2005 on Counteracting Domestic Violence, Dz.U. 2005 nr 180 poz. 1493
- Regulation of the Minister of the Interior and Administration of November 26, 2020 on issuing an order to immediately leave a shared flat and its immediate surroundings or prohibit approaching the apartment and its immediate surroundings, Dz.U. 2020 poz. 2105

A photograph of a wooden surface with a white card and a black marker. The card has the word "thanks!" written in a black, cursive script. A black marker with the brand name "Pentel EnerGel" is lying on the wood next to the card. A large, stylized purple graphic element, resembling a thick, bent ribbon or a large letter 'L', is positioned diagonally across the page, separating the image from the text on the right.

thanks!

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein